

Novella

Künn hajó dudált az őszi alkonyatban és a kocsmá ajtaja szünet nélkül csikorgott. Vágóhídi munkások szállingóztak be, a söntéshez oldalogtak, felhajtottak egy kupicával, kettővel, azután meg-rázkódtak, krákogtak kicsit és elmentek. Az ablakból látni lehetett amint ballagtak lassan, fáradtan, kiégve, a csatorna felé, amerről a város fénye villódzott, megcsillanva a kocsiút híg, moslékszerű sarában.

A söntés mellett, az asztalnál csizmás parasztleány ült, megnyúlt sovány arcú, szőkehajú gyerek, abból az úrfinak durva, parasztnak finom fajtából amelyikről már messziről meglátszik, hogy apjának valamikor legalább ötven holdja volt. Éhes szemekkel méregette a tulsó sarokban cigarettázó, három mosdatlan pattanásos-arcú lányt, akik látszólag ügyet sem vetettek rá.

Az ajtó elhallgatott, azután megint felcsikordult. Vontatósök jöttek. Rövidbundás, tagbaszakadt legények, nyitott bundával és kigombolt ingnyakkal, mintha melegük lett volna. Hangosan köszöntek és egyenesen a lányokhoz mentek, akik egymásután csiklandósan felkacagtak.

A legény elfordította fejét, mert a lányok súgostak valamit és csúfondárosan feléje villantottak. Nyomukban a hajósok tekintete is sötétben megállt az idegenen.

Kalapban, kicsit billegve, a söntés mellől odajött az iszogató öregember. Pálinkás poharát áhítatos figyelemmel az asztal sarkára tette, állt, nézte a legényt, azután fogatlan szájával, kicsit selypítve, beszélni kezdett:

— ... Azt mondja nekem a Lázó: ... mondd csak János ... ha beverek egy szöget a földbe, hova lesz az? ... ha kimegy a füst a kéményen, hova lesz?

— Még egy rumot — szolt oda a legény a kelleténél kissé hangosabban a csaposnak.

— ...Hová lesz? ... Mondja a Lázó ... mondom: molim lépó ... nem tudom. ... Maga biztos ismerte a Lázót ... a Dungserszki Lázó ... Szerbobránbul ... mert én is szerbobráni vagyok ... ott tanultam a mesterséget is ... szíjártó ... Hova lesz? ... mondja a Lázó ...

A legény csendesesen szopogatta a rumot és nem felelt. Cigaretára gyújtott. Az ajtó ismét csikordult. Hatalmas természetű, vörös-képű ember jött be. A söntéshez ment, rákönyökölt és valamit sügdosott a csapossal. A legény előbb fülig vörösödött, azután ráköszönt.

— Aggyisten Jóska.

— No nézd csak — fordult meg a vörösképű — hát te hogy kerülsz ide?

— Ehol-e. Itt voltam a városban az ügyvédnél, oszt lekéstem az autóbust. Majd csak a tizenegyes vonattal megyek haza.

— Ügyvédnél? Tán valami baj van?

— Nincs. Apám rám akarja íratni a földet.

— Már? Hiszen nem olyan öreg az még ...

— Nem, bírja még, csak alighanem lesz majd egy kis örökség.

— Ha, ha ... ha, attúl félték, hogy sok lesz a föld egyrakáson mi? ... — nevetett a vörösképű és a legény vállára csapott.

— Mit iszol? — kérdezte a legény. A másik vállat vont.

— Mindegy.

— No akkor ide még egy rumot ...

Az öreg nézte őket, topogott és bután pislogott:

— ... Én szeretem a szerbeket ... Bélics-lányt akartam elvenni ... Ismerik! Bélics ... Ott Szerbobránba ... apámék másképp egyeztek meg ... amannak több földje vót ... Csapott egyet a kezével, megemelte a pálinkáspoharát, mintha inni akarna, azután óvatosan visszatette.

— Hát te hogy vagy? Merre vagy? — kérdezte a legény.

— Itt dolgozok a vágóhídon ...

— Jobb így?

— Fene! Valamibül muszaj élni.

— A házat eladtad odahaza?

— Nem kell senkinek, amíg benne van a zadruga.

— Vót ház. Meg szép mézárszék is vót.

— Vót ... — mondta a vörösképű és elhallgatott.

— Legjobb mester vótam Szerbobránban — motyogta az öreg és legyintett. — ... Én is magyar vagyok ... nem számít ... azt mondják magyar vagyok ... amikor amazok jöttek, azt mindtam, ezek az enyimek ... amikor jöttek emezek akkor is azt mondtam, ezek az enyimek ... mind az enyim ... szeretem mind ... magyar, szerb ... szvéjédnó ...

A másik kettő kényszeredetten bölintott. Odaát a túlsó sarokban egyre hangosabbak lettek a vontatók. A vörösképi odanézett. A legény elkapta a pillantását:

- Kik azok?
- Hajósok.
- Hát a lányok?

A vörösképi legyintett és a legény furcsán, csikorogva felnevetett:

- Te úgylátszik ismerős vagy itten?!
- Hát úgy...

— Mhm! — mondta a legény és látszott, hogy valami még kíváncsozik belőle:

— Aztán, mondd csak... lehet itt valamit...? — kérdezte végül és fejével a lányok felé intett. A másik elnevette magát.

- Nono! Tán ezért maradtál le az autóbusról?

A legény elvörösödött és nevetett.

- Majd megkérdezem a csapost. Az jobban ismeri itt a járást.

— ... Vágóhid... — motyogta az öreg — én az adrugába dolgozok... jó helyem van... megkeresek húsz ezret is egy hónapba... ha nem hiszik kérdezzék meg... kérdezzék meg a milicist... mondják csak, hogy majsztor János... a lovas milicist kérdezzék meg... meg azt is a sarkon... amelyiknek olyan fehér van a karján... amikor meglát, mind szalutál és azt mondja, hogy „zdravo majsztor János”...

A vörösképi felkelt az asztaltól és odasomfordált a söntéshez. Sógott valamit a csaposnak és a legényre mutatott. A csapos elnevette magát, azután odament a sarokban hangoskodó csoporthoz, mondtott nekik valamit és ő is a legény felé intett a fejével. A legény zavartan kezdett fészkelődni a helyén. Elvörösödött. Az asztaltól minden tekintet feléje fordult, a hajósok sötétben néztek rá. Azután a lányok valamit mondtak és az egész társaság hangosan felvihogott. A csapos visszajött:

- Azt mondják a kisasszonyok, hogy meginnának valamit...

A legény bölintott. Amaz visszament a söntés mögé és három kis pohárba likőrt töltött, azután elővett két nagy poharat és megtöltötte borral. A legény látta ezt, de nem szólt semmit. A csapos elvitte az italt. Az egyik hajós fogta a borospoharat és megemelte a legény felé. Az asztalnál a társaság megint összenevetett. Ittak. Az öreg is körültagozta a pálkás poharát azután elengedte:

— ... dolgozok én kérem a milicinek is... ha valami köll, csak azt mondják, hogy: majsztor János, hajde... Gyütt a Tito... tudják... a Tito... azt kérdezi: ki csinálta ezt a szerszámot?... azt mondják a majsztor János... azt mondja, dobró... ez dobró...

jó... dolgoztam én az Elektroporcellánba, meg a Kábelba. Elszakadt a szíj?... Ragasztani kő?... kérem... korezán köll hozzá meg acetont... kérdezze meg az adrugába ki vagyok... a zemloradnicska adrugába... mert én ott dolgozok...

A vörösképi felhajtotta poharából a maradék italt:

— Mi újság odahaza a faluba?

— Semmi — mondta a legény — élünk. Hát te? Dologbu mész?

— Onnan. Csak begyüttem megkérdezni, hogy nem csináltam-e valami cirkuszt tegnap. Vót itt egy jó kolegám oszt egy kicsit beszedtünk. Olyankó nem tudom, hogy mit csinálók...

— Nono, megtörténik... — felelte a legény és tekintete a másik sarokba meredt.

Az öreg ivott egy kortyot a poharából, azután cuppogott, mint a gyerek az édesség után:

— ...birom én még... csak nincs fogam... az a baj, hogy nincs fogam... egy se, ehol e... — kítátotta a száját, mint a hal, amikor szárazra kerül és a legény felé fordította — á... nem birok rágni... az a baj...

Nem figyelt rá senki. A csapos jött az asztalhoz:

— Azt kérdezik a kisasszonyok, hogy megihatnak-e még egy pohárral?

— Mér nem jön ide valamelyik? — kérdezte pökhendi, parancsoláshoz szokott hangon a legény.

A csapos megint elment a másik asztalhoz és visszajött:

— Azt üzenik, hogy menjen maga oda hozzájuk.

A legény vállat vont és zavartan nézett a vörösképi-re, aki a földet nézte. A csapos hozzáhajolt:

— Megihatok én is eggyel?

Egy ideig az öreg is a másik asztalt nézte, de amikor visszafordult üres volt a tekintete:

— ...három lányom van nekem... szép három gyerekem... a kisebbik a konzervgyárban dolgozik... jó gyerek az nagyon... megkeres nyolcezer dinárt is...

— Na, megyek én lassan haza — mondta a vörösképi és felállt.

— Maradhatsz még — válaszolta a legény és a lányokat nézte.

— Nem lehet. Vár az asszony. Lárma lesz megint otthon. No, isten álgyon földi.

— Isten álgyon. — mondta a legény és nem nézett rá. Az egyik lány éppen odamosolygott. A vörösképi intett a csaposnak azután kiment. Az öreg kikísérte tekintetével, azután a legényhez fordult:

— ... az ősszel talált magának valami kuvárt... mondok neki kisjányom nem jó lesz e... de ú nem hallgat rám... okosabb mint én... ruhát is vett neki meg alsóneműt... arra az izére... hogy is mondják, na, ...kréditre... mondok neki: vigyázz gyerekem...

de aszondja, ú kereste, az üvé... a kuvár meg elment... a ruhával együtt...

A sarokasztaltól felkelt egy hajós meg egy lány és lassan kimentek. A legény utánuk nézett, amíg az ajtó be nem csukódott. A helységben csönd lett, csak a sarokasztalnál súgdolóztak az ottmaradtak és az öreg beszélt szüntelenül.

— A legidősebb lányom meg férjné van... szerb a vejem. Jó gyerek... normirác... ojan hivatalnok-féle... tuggya...

— Gyárba dógozik? — vetette oda a kérdést a legény, mert valamit mondani kellett a nagy csöndben.

— ...Gyárban?... nem dolgozik... most jött haza... Ribárszka Bányárúl... beteg... tüdőbajos... az én gyerekem meg tiszta

— mondta az öreg és legyintett.

— Oszt kend azért iszik?

— Azért iszok, mert mérges vagyok.

— Kire haragszik? A vejire?

— ...nem haragszok én senkire... mérges vagyok... otthon van az asszony... azt hiszi, hogy én nem tudom... jár hozzá a szabó... az fiatal... tudom... tudok én mindent...

— MÉR nem veri meg? — kérdezte a legény csúfondárosan.

— Minek verjem. Nem a hites feleségem...

A legény ismét a másik asztalt nézte. Ott felkelt egy lány és ügyet sem vetve rá, kiment. Odaintette a csapost:

— Menjen és kérdezze meg, hogy miért ment el!

— Fene a paraszt pofádat — morogta elfordulva a csapos és odament a sarokasztalhoz. Amikor visszajött, mosolygott.

— Azt mondják, hogy mindjárt visszajön. Csak hazaszaladt. Valami dolga van. Itt lakik a közelben.

A legény bölintott és adott a csaposnak egy piros huszast. Az öreg a levegőbe nézett, és mindebből nem látott semmit:

— ...ismer engem minden milici... engem szeretnek, mert ember vagyok... A Csédó, a milici komandir... ismeri a Csédót?

A legény idegesen nemet intett.

Amazok ketten a sarokasztalnál felkeltek és elindultak kifelé. Lassan a legény is felemelkedett. Sápadt volt. A hajós félúton megállt, zsebetette mindkét kezét. Egy pillanatig meredten nézték egymást.

— Mindjárt visszajön a Rózsi, — rikoltotta idegesen a lány és kabátujjánál fogva kicibálta a húzódozó hajóst az utcára.

A csapos a polc felé fordult, az üvegeket nézte és csendesen röhögött.

— ...Majd újévre jöjjön el hozzánk az adrugába — motyogta az öreg — nagy muri lesz... majd ott meglátja, ki vagyok... lesz

ott kérem minden... egy millió visakunk van, na... visak ha mondom... nem loptuk mink azt...

— Mé nem megy ke haza? Mit ácsorog itt? — förmedt rá a legény az öregre, de az nem zavartatta magát.

— ...haza... minek menjek haza... a kisjányom sír... az asszony tehetetlenkedik az ágyba... megesz mindent a piszok... gyűjön el oszt nézze meg, ha nem hiszi... majd tavaszra hazamegyek... akkor lehet pecázni... van nekem csónakom is... gyűjön el tavaszra... parti sor 63... keresse a János szíjártót...

A csapos odasomfordált az asztalhoz.

— Fizetni tessék.

— Még marađok — förmedt rá a legény.

— Zárunk...

A legény előbb tanácstalanul nézett hol a csaposra, hol az öregre, azután nyakig elvörösödött, de nem szólt semmit, hanem elővette a pénztárcáját:

— Mi vót?

— Az egész együtt négyszázhetven dinár.

Fizetett, azután felnézett a csaposra:

— Nem jön már vissza?

— Kicsoda?

— Hát a Rózsi, vagy minek híjják.

— Az már aligha — mondta a csapos és az öreghez fordult. — Na gyerünk János bácsi hazafelé. Záróra. Kend is elácsorogna itt egy pohár pálinka mellett hajnalig, oszt be nem állna a szája...

— ...tavasszal... — folytatta az öreg mintha nem is hallotta volna a csapost — ...kimegyek a Dunára pecázni... az is tudni kell... én nem vetőhálóval fogok... hanem pecával.

A legény felkelt, begombolta a kabátját és kifelé indult.

— Parti sor hatvanhárom... csak keresd' a János szíjártót... kimegyünk a Dunára... ott nincs se asszony, se gyerek... a milici se bánt... engem ismer mind... lovas milici is...

Nagyot dörrent a kocsmajtó ahogy a legény bevágta maga után. A csapos vállat vont, kiment utána és nézte, mint cuppog a sárban az állomás felé. Azután beszólt a kocsmába:

— János bácsi! Mondtam már hogy fájront! Gyerünk hazafelé!

— ...kinek köll az asszony... fogok én hat kilós harcsát is... kérdezzék meg ha nem hiszik... nem köll nekem senki... kimegyek a Dunára oszt kész... kérdezzék meg...

A csapos még egyszer benézett, azután látva, hogy az öreg még mindig mondja a magáét, csörömpölve félig lehúzta a rollót.